

Patnáct Čechů má téhož předka. Žil před 3000 lety

23. 05. 2009 | zdroj: aktualne.cz

Praha - Genetické testy našly patnácti mužům z České republiky společného předka. Jeho kostra byla objevena v jeskyni ve středním Německu a je stará až tři tisíce let.

Čeští "příbuzní" se tak zařadili do malé skupinky lidí, kteří znají svého prapra...dědečka (nebo přinejmenším prapra...strýčka), nejstaršího na světě.

Kostry v jeskyni Lichtenstein

Před třemi desetiletími našli v pohoří Harz ve středním Německu, kousek od Göttingenu, 115 metrů dlouhou, ale úzkou a nízkou jeskyni, která dostala pojmenování Lichtenstein. O něco později zde byly objeveny lidské pozůstatky. Celkově se tu nakonec našlo čtyřicet koster, devatenáct mužských a jednadvacet ženských. Uchovaly se díky tomu, že voda v jeskyni nanasla na kosti vápenec, který je konzervoval.

S nimi nalezené šperky, zbytky nádob a nástroje dosvědčily, že kostry pocházejí z doby bronzové, zhruba z období mezi léty 1000 až 700 před naším letopočtem.

Původní teorii, že kosti v jeskyni by mohly patřit lidem, kteří zde byli obětováni nějakému božstvu, badatelé z univerzity v Göttingenu nakonec vyvrátili, protože nenašli na kostech stopy násilí. Přiklonili se tedy k názoru, že jeskyně sloužila jako hrob.

Dva příbuzní v Německu

S tím, jak se stále zvyšují znalosti genetiky, se výzkumníci z Göttingenu pustili do analýzy DNA získané z kostí. A možná spíš jen pro zajímavost požádali muže z vesnice Nienstedt v sousedství jeskyně, aby poskytli svou DNA pro zjištění možné příbuznosti.

A skutečně se ukázalo, že dva muži žijící v Nienstedtu mají příbuzenské znaky s ostatky jednoho z mužů pochovaných v jeskyni.

Proč je řeč jen o mužích? Výzkumníci totiž v tomto případě využili znaků na chromozomu Y. Tento pohlavní chromozom mají v jádru každé své buňky pouze muži, dědí jej od svých otců a předávají jej dál svým synům. Znaky na tomto chromozomu se v průběhu generací mění jen velmi vzácně, takže umožňují dobře poznat příbuzenský vztah.

Hledání v české databázi

Jeden z göttingenských badatelů, Felix Schilz, zjištěné genetické znaky z koster publikoval v rámci své doktorské práce.

A v této chvíli se do hry dostává pražská společnost Genomac, která se zabývá genetickými testy, mimo jiné určováním otcovství a zjišťováním dispozic pro dědičná onemocnění. Zájemcům také nabízí, že jim z jejich DNA zjistí genetický původ předků. Když dají klienti

svolení, jejich údaje pak zůstanou v databázi, kterou mohou vědci používat k dalším výzkumům.

"Snili jsme o tom, že budeme moci na základě dat z archeologických nalezišť v budoucnu identifikovat v naší databázi žijící přímé potomky lidí z dob dávno minulých," říká ředitel Genomacu Marek Minárik. "Jedinečná práce Felixe Schilze je postavena na naprosto stejné skupině znaků, kterou využíváme i v naší databázi. To nám dalo možnost zjistit, že potomci muže z jeskyně jsou i v Česku."

Porovnání našlo v české databázi patnáct mužů, kteří mají na chromozomu Y stejné znaky jako jedna z koster.

Výzkumníci je následně kontaktovali. "Dvanáct z nich projevilo živý zájem dozvědět se o svém předkovi více," konstatuje Jan Zástěra z Genomacu. "U těchto zájemců jsme potom provedli vyšetření dalších desítek znaků a na základě výsledků jsme zmapovali jejich vzájemnou příbuznost," konstatuje Jan Zástěra. "Všichni jsou buď přímými potomky onoho jeskynního muže, nebo potomky jeho velmi blízkého příbuzného. Navzájem si pak jsou všichni cosi jako více či méně vzdálení bratřanci."

Jen jeden se prosadil

Pracovníci Genomacu zatím nechtějí o mužích, kterým našli vzdáleného předka, říci mnoho. Prozrazují jen to, že nalezení příbuzní muže z jeskyně žijí rozptýleni vlastně po celých Čechách i Moravě a navzájem se neznají. Mají každý jiné příjmení, což ovšem nepřekvapuje, protože příjmení v českých zemích zavedla až Marie Terezie v osmnáctém století.

V tomto případě se však dá příbuzenství díky genetice vystopovat do mnohem vzdálenější minulosti. Zdá se, že někteří přímí potomci nebo blízcí příbuzní onoho muže z jeskyně zůstali natrvalo doma, ale další vyrazili do světa a přežili v něm. A to na rozdíl od všech ostatních pochovaných mužů, jejichž dědičné znaky se už v databázích nevyskytují. Zdá se, že jejich mužské rodové linie v průběhu dějin vymizely.

"Potomci muže z jeskyně se rozptýlili různě - když jsme nahlédli do mezinárodní genetické databáze, spravované univerzitou Charité v Berlíně, našli jsme kromě už zmíněných našich mužů a dvou mužů z Německa také šest lidí v USA, tři v Polsku a jednoho v Portugalsku. Nevíme ovšem, kteří to jsou, protože databáze je anonymní. Obsahuje informace o jejich genetickém kódu a zeměpisném původu, ale ne jejich jména a adresy," uvádí Jan Zástěra.

Na základě zájmu o vzájemné poznání mezi českými genetickými "bratřanci" se v Genomacu na začátek června připravuje jejich hromadné setkání. Pak bude záležet na tom, jestli budou účastníci s prozračením dalších podrobností o sobě souhlasit.

Stálé stěhování národů

Nynější genetické databáze dědičných znaků nejsou reprezentativním průřezem obyvatelstva konkrétních zemí. Jsou v nich zařazeny znaky pouze osob, které souhlasily s tím, že je poskytnou.

Není tedy možné se stoprocentní jistotou říci, zda skutečně většina potomků muže z jeskyně zamířila do dnešních českých zemí, kde se jim vedlo nejlíp, a proto tu mají největší zastoupení. Zatím to tak ovšem vypadá.

Rozhodně však nové údaje zjištěné v Praze prokazují, že i když se po staletí lidé z různých národů stěhovali po Evropě i do zámoří, je dnes díky genetice možné najít jejich příbuzné. A to i po třech tisíciletích.

<http://aktualne.centrum.cz/veda/clanek.phtml?id=637879>

21.5.2009 | Josef Tuček | aktualne.cz